

Metodologie výkladu ústavních kompetencí: DIENSTBIER, Jakub. Vrchní velení ozbrojeným silám z hlediska ústavního práva*

Praha: Leges, 2023, 157 s. ISBN 978-80-7502-689-7

Gor Vartazaryan**

Úvodem bych chtěl říci, že často zmiňovaným nešvarem recenzních příspěvků je jednostranná náklonnost – ať už ve prospěch, či v neprospěch recenzovaného textu. Doporučovaná je tedy zlatá střední cesta. Hledání střední cesty za každou cenu je ale samozřejmě zbytečné a mnohdy promarněnou příležitostí přinést čtenářům, ale i autorovi recenzovaného textu upřímný pohled recenzenta na text a konstruktivní připomínky. Dovolím si ještě dodat, že recenze má sloužit k hodnocení textu a zároveň má otevírat veřejnou diskuzi v odborné komunitě. Proto je nutné, aby byl text: konstruktivní, konfrontační, ale i upřímný (tj. nesnažit se za každou cenu najít střední cestu). Zároveň je vhodné se vyvarovat nadbytečných deskriptivních pasáží, které čtenáři nepřinášejí žádnou přidanou hodnotu.¹

S výše uvedeným východiskem píše i následující recenzi. Moje recenze bude spíše pochvalnou ódou na monografii Jakuba Dienstbiera o vrchním veliteli, jelikož ji považuji osobně v mnohých ohledech za přelomovou. Některé strofy budou mít nicméně i kritický charakter. Práci považuji za přelomovou ze dvou důvodů. Zaprvé monografie přináší to, co autor nazývá alternativní teorií vrchního velitelství v ústavním pořádku (podkapitola 4.4). Nenechte se zmást názvem podkapitoly, jedná se o autorovu teorii vrchního velitelství, která

* Tento výstup vznikl v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260 749 „Globální změna světa a reakce veřejného práva na ni“. Za podnětné komentáře k recenzi bych chtěl poděkovat svému školiteli prof. Janu Wintroví a dr. Filipu Jelínkovi.

Několik etických upozornění: monografii jsem měl možnost s autorem textu dvakrát prodiskutovat. Poprvé na neformálním setkání 5. 5. 2025 v hospodě U Rudolfa a podruhé na mnou iniciovaném otevřeném setkání dne 16. 5. 2025 na půdě Právnické fakulty UK, kterého se zúčastnili i další studenti a doktorandi PF UK. I přes to, že sdílím s autorem monografie kancelář na půdě Právnické fakulty UK, recenzi píše z vlastní vůle a její znění jsem s autorem zásadně nekonžultoval. Dále považuji za fér čtenáři recenze zdůraznit, že nejsem odborníkem v oblasti vrchního velení a rozhodně nemám znalost všech citovaných publikací se kterými autor v monografii pracuje (poznámkový aparát tvoří 16 stran, viz s. 133–149). K gramatickým a stylistickým úpravám textu jsem využil asistence jazykového modelu ChatGPT (OpenAI, verze GPT-4, červen 2025).

** Gor Vartazaryan, doktorand, Katedra ústavního práva, Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha / Ph.D. student, Department of Constitutional Law, Faculty of Law, Charles University, Praha, Czech Republic / E-mail: gor.vartazaryan@prf.cuni.cz / ORCID: 0000-0002-0367-7274

¹ Mám zde několik textů na mysli, ale nebudu je citovat. Jsou to recenze, které jen opakují obsah a strukturu kapitol recenzovaného textu a vesměs v nich absentuje jakékoliv hodnocení (tj. přínos). Místo zbytečných animozit, které se v akademické komunitě podobnými citacemi vytvářejí, si dovolím zde odložit tuto poznámku pod čarou s prosbou, aby se každý autor sám zamyslel nad tím, zda si dělá pomyslounou čárku do sbírky, nebo píše text, který něčím přispěje k diskuzi.

vychází z předchozí, velice důkladné, analýzy. Za druhé je třeba ocenit autorův metodologický postup, který lze vnímat jako dosud nedoceněný přínos – a možná i klíč k řešení některých otázek spojených s metodami interpretace ústavního práva, případně i jako příručku pro doktrinální² výzkum v oblasti ústavního práva.

Autor již v úvodu konstatuje, že národní doktrína v oblasti vrchního velitelství pokulhává,³ proto se rozhodl vzít věc do vlastních rukou. Aby správně zaplnil nalezenou výzkumnou mezeru, rozhodl se postupovat následujícím způsobem: v první kapitole teoreticky vymezuje pojem vrchního velení; ve druhé kapitole provádí komparativní analýzu, přičemž jako referenční státy vybírá Německo, Rakousko, Polsko a Slovensko; třetí kapitola se věnuje historickému exkurzu; čtvrtá kapitola shrnuje dosavadní spory v doktríně o vrchním velitelství a pak autor předkládá vlastní výkladové východisko, kterým zároveň reaguje na sporné otázky diskutované v ústavněprávní literatuře. Zvolená struktura kapitol odráží metodologický přístup autora, který vychází z teoretického předporozumění pojmu vrchního velení. Komparativnímu a historickému exkurzu autor věnuje samostatné kapitoly, zatímco výklad jazykový, systematický a teleologický rozpracovává ve čtvrté kapitole, a to včetně analýzy publikovaných textů a konfrontace jejich závěrů s vlastním výkladem vrchního velitelství.

Právě **první kapitola**, teoretické vymezení vrchního velení, spočívá v tom, že autor rozebírá objekt, subjekt, obsah a rozsah této funkce. Za objekt svého zkoumání autor v jím označené teoretické rovině považuje a vymezuje ozbrojené síly. Teoretické vymezení v tomto smyslu autor opírá o kombinaci filozofické, státovědné a ústavněprávní literatury, přičemž ozbrojené síly zasazuje do role existenčního garanta vnější i vnitřní svrchovanosti státu. V oblasti teoretického vymezení subjektu vrchního velení autor provádí krátký historický exkurz subjektů velení v archaických kulturách až po moderní státy. Zde je trefně citováno, jak se subjekt vrchního velení přesunul z jednoho orgánu (typicky generála/náčelníka) na jakéhosi kentaura, s politickou hlavou a úřednickým tělem.⁴ V teoretickém vymezení obsahu a rozsahu přináší autor taxativní výčet všech činností, které může vrchní velení zahrnovat, tj. plánování, organizování, příkazování, stimulování a motivování a kontrolu.⁵ Poměrně zvláštní a pro mě nezapadající je podkapitola 1.3 Ústavní souvislosti vrchního velení, kde se autor najednou posouvá k úvahám týkajícím se dělby moci v kontextu vrchního velení a zdůrazňuje

² Či dogmatický, vnímám oba pojmy jako synonyma. Totožně se vyjádřil i F. Melzer (na konferenci: *Jak má vypadat (kvalitní) právní věda a jak ji máme hodnotit a financovat?*, která proběhla 14. listopadu 2024 na PrF MU).

³ DIENSTBIER, J. *Vrchní velení ozbrojeným silám z hlediska ústavního práva*. Praha: Leges, 2023, s. 9–10. Což je ale možné říct i obecně, národní doktrína ústavního práva dle některých ani neexistuje (odkazují se na konferenci kateder ústavního práva v Luhačovicích 6. 6. 2025, k pátému bloku jednání u kulatého stolu k ústavněprávní interpretacím).

⁴ DIENSTBIER, op. cit., s. 25. Příkladmo lze zmínit situaci z fikčního světa Hvězdných válek. Během Klonových válek nebyl tím, kdo fakticky vydával vojenské rozkazy Jediům a klonovým jednotkám, senátor (či formálně kancléř) Palpatine jako exekutivní hlava Republiky, ale spíše samotný Řád Jediů, respektive jeho hierarchická struktura. Právě z tohoto důvodu byl například Anakin Skywalker vyslán Macem Windu na misi s cílem osvobodit syna Jabby Hutta – nikoliv na základě politického rozhodnutí Senátu, ale rozhodnutím Jediského řádu (Jedi Council/Řádu Jediů). Tato fikční situace ilustruje přesun faktického vrchního velení z centrální politické instituce na ‚kentaurovskou‘ entitu, kombinující politickou legitimitu (Senátu) s nezávislou operační strukturou (Jedi Council/Řád Jediů). LUCAS, G., FILONI, D. *Star Wars: Klonové války* [film, 2008].

⁵ DIENSTBIER, op. cit., s. 28.

specifika prezidentského a polo-prezidentského systému. Tato zvláštnost pro mě ale vycházela nejspíše jen z toho, že autor v úvodu první kapitoly deklaroval jen rozbor 4 prvků (objektu, subjektu, obsahu a rozsahu). Obsah podkapitoly 1.3 je ale pro teoretické vymezení velice důležitý a spadá do dalšího, autorem nepojmenovaného prvku, který adresuji níže.

Proč vlastně autor teoretické vymezení provedl rozbohem objektu, subjektu, obsahu a rozsahu této funkce se nedozvíme.⁶ Autorův intuitivní postup mi osobně v něčem moc intuitivní nepřišel, což ale také možná spíše tkví v mé slabé schopnosti imaginace nad teoretickým vymezením. Proto jsem si sám položil dvě otázky: zda vůbec teoretické vymezení potřebujeme a jaká by vlastně měla být metoda (nebo správný postup) teoretického vymezení (autonomního) pojmu v oblasti ústavně právní kompetence? Dienstbierův postup představuje dobrý odrazový můstek, v tomto případě bych však navrhl určité metodologické upřesnění, které může sloužit jako inspirace pro budoucí práce.

Zaprvé jsem dospěl k závěru, že teoretické vymezení je nezbytné. Má totiž sloužit k tomu, aby předporozumění ústavněprávní kompetenci bylo zasazeno do širšího kontextu. Teoretické vymezení ovlivní to, jak bude autor k výkladovým otázkám v dalších kapitolách přistupovat (což Dienstbier v monografii sám správně zdůraznil a také udělal)⁷. Proto by teoretické vymezení mělo v konečném důsledku fungovat jako extenzivní interpretační rámec pro uchopení ústavněprávní kompetence.⁸ Metody interpretace ústavního práva budou následně sloužit ke zpřesnění teoretického vymezení a zodpovězení na konkrétní výkladové otázky (které se již nejspíše objevují v doktríně).

Zadruhé bych rozbor objektu, subjektu, obsahu a rozsahu rozšířil o rozbor politického systému a praxe. Rozumím těmto kategoriím následovně. Subjekt je nositelem dané pravomoci (tj. kompetence) a objektem rozumím otázku nebo záležitost, která je předmětem rozhodování daného subjektu. Obsahem a rozsahem se dále vymezí výčet veškerých otázek nebo záležitostí, které do předmětu rozhodování daného subjektu mohou (a mají) spadat. Dále bych vymezil postavení dané kompetence v kontextu politického systému (to autor provedl v kapitole 1. 3.). Právě zde je možné poukázat na teoretická specifika různých politických systémů včetně systému dělby moci (a zasazení kompetence do systému brzd a protiváh). V závěru považuji za nutné rozebrat také dosavadní praxi (vyskytuje-li se nějaká k dané kompetenci). Vzhledem k tomu, že u vrchního velení jsme naštěstí od roku 1993 zatím

⁶ Z neformálního rozhovoru, který proběhl s dr. Dienstbierem 5. 5. 2025 v hospodě U Rudolfa mi autor prozradil, že mu to přišlo prostě intuitivní.

⁷ „Rozbohem objektu [...] ovlivníme chápání ostatních funkčních prvků, tedy ústavněprávní institut jako takový.“ DIENSTBIER, op. cit., s. 15. O to více paradoxní je, že si sám autor nekladl za cíl metodu teoretického vymezení blíže popsat a postavil ji na intuitivním dojmu.

⁸ Příkladmo odkazuji na několik řádků výše uvedený taxativní výčet obsahu vrchního velení, jenž však neodpovídá pojetí, k němuž dospěl Dienstbier ve svém výkladu vrchního velitelství v rámci ústavního pořádku. Tento výčet posloužil jako východisko pro vymezení celkového obsahu kompetence, kterou autor následně – na základě jednotlivých výkladových metod – zařazoval buď do autonomního jádra, do periferie, anebo ji z koncepce vrchního velení zcela vyloučil.

žádné zkušenosti nenasbírali, není to požadavek, který bych mohl na tuto práci klást. Při rozboru jiných ústavních kompetencí by ale bylo vhodné vždy nastínit dosavadní praxi.⁹

V závěru teoretického vymezení by tedy mělo být čtenáři uvedeno rozmezí objektu (co vše může pod danou kompetenci spadat), kdo ji může vykonávat (a případně jak se subjekt v historii měnil), jaká specifika mají různé politické systémy (resp. ústavněprávní systémy) a k tomu by mělo být zobecněno, jaká byla dosavadní praxe. Samozřejmě se u každé kompetence bude měnit rozsah analýzy jednotlivých kategorií (např. u pravomoci prezidenta republiky rozpouštět Poslaneckou sněmovnu je objekt i subjekt přímočarý). V dalších kapitolách, kde dojde k samotné interpretaci ústavněprávní kompetence, bude toto teoretické vymezení zcela upřesněno na dílčí odpovědi k výkladovým otázkám.

Těchto cílů dosáhl i autor recenzované monografie. V závěru (podkapitola 1.4 Dílčí shrnutí) čtenáři vymezil zmiňovaný teoretický obsah funkce a zásadu, že funkce vrchního velitele má v moderních demokraciích pluralitu nositelů (což ale nesmí vést k tomu, aby kompetenční neurčitost vedla k narušení zajištění bezpečnosti státu).

V **druhé kapitole** již autor přistupuje k jednotlivým komparativním příkladům, které omezil na státy sousedící s Českou republikou. Zdůrazňuje, jak výrazně odlišná je ústavní úprava vrchního velení v jednotlivých zemích (zvláštním případem je ale Slovensko). V Německu, Rakousku i Polsku je hlavním velitelem vrchního velení ozbrojených sil ministr obrany na základě výslovného ústavního zmocnění, zatímco na Slovensku je to prezident, který má v této oblasti kontresignovanou pravomoc. Tyto státy (kromě Slovenska) dle Dienstbiera sledují společný záměr, a to koncentrovat vrchní velitelství u funkcionáře vlády jako součást vrcholného orgánu moci výkonné odpovědného parlamentu.

Ve **třetí kapitole** není z metodologického ani obsahového hlediska co autorovi vytknout ani doplnit. Čtenář je proveden vývojem vrchního velení z rakouské monarchie do konce komunistického období. Čtenář se dozví, že subjektem vrchního velení byla – s několika málo výjimkami – kontinuálně hlava státu (ať už císař, nebo prezident). Zároveň je obohacen o přehled doktrinálních sporů, které se v daném období ohledně vrchního velení odehrály.

Ve **čtvrté kapitole** se autor dostává k tomu nejdůležitějšímu. Zprvu shrnuje dosavadní výklad vrchního velení v doktríně a rozlišuje dva tábory a to titulární (ceremoniální) tábor (složený z názorů J. Kysely, P. Molka, V. Sládečka a K. Klímy) a mocenský tábor (složený z názorů Z. Koudelky, V. Pavlíčka a C. Svobody). Titulární tábor dle Dienstbiera spočívá

⁹ Nastíněním praxe nemám na mysli historickou praxi – ta by spíše spadala do rámce historického výkladu – ani detailní rozbor jednotlivých případů. Jde mi o stručné zobecnění toho, jak příslušná kompetence fakticky funguje. Aby však takové zobecnění mohlo být vytvořeno a využito při teoretickém vymezení, je nezbytné, aby autoři pracovali s empirickými metodami a shromáždili veškerá dostupná data nebo se alespoň na podobná data či výzkumy odkázali (např. odkaz na veřejný depozitář dat). V současnosti by bylo zásadním (metodologickým) nedostatkem, pokud by se interpretace ústavněprávních kompetencí omezovala pouze na doktrinální texty a ignorovala praxi – případně pokud by autoři vyvozovali závěry pouze na základě vlastní paměti. S ohledem na vývoj a dostupnost široké škály empirických výzkumných metod a dostupných statistik považuji za samozřejmé, že přílohou takto zaměřených prací budou datasetové soubory nebo alespoň odkazy na informační zdroje. Zároveň se domnívám, že české právnické časopisy by měly disponovat veřejnými úložišti pro jejich zveřejnění.

v tom, že obsah a rozsah vrchního velitelství se určuje běžnou zákonnou úpravou, zatímco mocenský tábor dovozuje velení na nejvyšší úrovni z ústavy nehledě na běžné zákonodárství (nasazovat vojsko, nařizovat mobilizaci, nejvyšší vojenskou kázeň a ustanovení do velitel-
ských funkcí).

Dienstbier tuto dichotomii překonává vlastním výkladem vrchního velitelství a oba přístupy zavrhuje. Výklad mocenského tábora označuje za potenciálně nebezpečný pro náš ústavní systém, zatímco titulárnímu táboru vytýká, že opomíjí (či nedokáže identifikovat) autonomní jádro ústavněprávního pojmu vrchního velení. A právě při představení svého výkladu (a vymezení autonomního jádra) vychází z teoretického vymezení, které známe již z první kapitoly (např. zákaz nárokování si úplnosti vrchního velení u jednoho ústavního orgánu, zejména označeného za vrchního velitele, nebo zákaz ústavní interpretace a argumentace vedoucí k ochromení zajištění národní bezpečnosti atd.). Když autor přistoupí k představení svého výkladu, dochází u čtenáře k propojení všech dosavadních kapitol o výklad současné právní úpravy.

Dienstbierův výklad vrchního velitelství stojí na premise, že existuje část vrchního velitelství, která má exkluzivní povahu (tj. kompetenční jádro, které je prvkem nezávislosti moci) a část, která má konkurenční povahu (tj. kompetenční periferie, prvek systému brzd a protiváh). Obzvláště silný argument pro existenci kompetenčního jádra spatřuji osobně v odkazu na princip vzájemné loajality ústavních orgánů (*Verfassungsgesamtneue*).¹⁰

Z celkové extenze možného obsahu vrchního velitelství autor zprvu zúžil¹¹ obsah o plánování a organizování vojsk. Tento závěr podpořil i praxí a domněnkou, že to odpovídá přesvědčení ústavních aktérů o rozdělení kompetencí (tj. jedná se o ústavní zvyklost).¹² Za zmínku zde samozřejmě stojí otázka, zda máme v oblasti ústavního práva přijímat komparativní a historický výklad za samozřejmost¹³ a jakou má mít vlastně roli. Autor se v monografii touto otázkou zabývá až v této kapitole, a to jen v poznámce pod čarou¹⁴. Výsledky komparativního výkladu automaticky využívá jen jako podpůrný prvek¹⁵ systematického výkladu¹⁶. Minimálně povrchní argumentace, proč se autor do komparativních

¹⁰ Který do českého prostředí vnesl Jan Wintr: WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 36.

¹¹ Pomocí systematického výkladu podepřeným historickým a komparativním výkladem.

¹² DIENSTBIER, op. cit., s. 95.

¹³ Nutno podotknout, že v americkém prostředí je komparativní výklad originalisty odmítán, viz SCALIA, A., GARNER, B. A. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. Thomson/West, 2012, s. 567. ISBN 031427555X.

¹⁴ Jedná a o ppč. 388. Autor uvádí, že Wintr (WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2019) a Möllers (MÖLLERS, T. M. J. *Legal Methods: how to work with legal arguments*. München: Beck, 2020. DOI: <https://doi.org/10.17104/9783406779305>), komparativní argumenty nepovažují za samostatnou výkladovou metodu především u interpretace jednoduchého práva. V ústavním právu ale hrají důležitou roli a je účelné je za samostatnou metodu považovat s odkazem na Kühna (KÜHN, Z. *Výklad Listiny a základní problém její aplikace*. In: KÜHN, Z. a kol. (eds.). *Listina základních práv a svobod: velký komentář* 1. vyd. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5). DIENSTBIER, op. cit., s. 90.

¹⁵ „Argumenty systematického výkladu, v dílčích oblastech podepřené výkladem historickým a komparativním...“ DIENSTBIER, op. cit., s. 94.

¹⁶ Což činí správně a v souladu s tím, jak k metodě komparativního výkladu přistupuje WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2019, s. 26.

příkladů pouští, by práci jistě neuškodila. Zároveň autor v shrnující části druhé komparativní kapitoly tvrdí, že „*abychom mohli podaný výklad zahraničního ústavního práva využít i pro tužemskou právní argumentaci, je nutné z něj vyvodit obecný závěr.*“¹⁷ To také není nutnou podmínkou, naopak může být v konkrétních výkladových otázkách provedena dílčí komparace pro posílení či oslabení výkladového závěru.

Do autonomního jádra pak zasazuje stimulační a motivační činnost včetně kontroly. O stimulační a motivační činnosti není u nás ani v zahraničí sporu, jelikož se jedná o konkretizaci reprezentační role hlavy státu. V této otázce Dienstbier jen tvrdí, že není slučitelné, aby prezident republiky vystupoval jako vrchní velitel ve stejnokroji nebo užíval vojenské hodnosti a označení. Byť se v poznámce pod čarou vypořádává s argumenty z historické praxe (kdy vojenské stejnokroje nosili E. Beneš, K. Gottwald a A. Zápotocký), dovolím si s jeho závěrem nesouhlasit. Má-li prezident v autonomním jádru kompetence motivovat a stimulovat ozbrojené síly, je v zásadě až nepředstavitelné, že by ve výjimečných případech nevyužil symboliky vojenského stejnokroje, jako motivačního prvku pro občany a ozbrojené síly (ať již ve veřejném projevu, projevu ke konkrétním členům ozbrojených sil nebo na zahraniční návštěvě¹⁸). Symboly představují klíčový prvek národní jednoty zejména v době krize. Uvědomuji si riziko spojené s možnou militarizací prezidentského úřadu, proto můj argument směřuje výhradně k výjimečným situacím, v nichž by prezident vystupoval v ceremoniální roli. Za nepřijatelné bych považoval, kdyby prezident nosil stejnokroj běžně či systematicky během celé krize.

Kontrolní prvek obsahuje oprávnění vykonávat kontrolu ozbrojených sil pasivním informováním ze strany ostatních ústavních orgánů (zejména vlády a ministra obrany)¹⁹ nebo aktivním prováděním inspekcí (dle čl. 9 odst. 3 ÚZB)²⁰. Překvapivé zde je, že autor v této části neodkazuje (a tím pádem i nereaguje) na jediný text, který se zabývá vyžádáním zpráv prezidenta k ukládání úkolů Bezpečnostní informační službě²¹. Za součást autonomního kompetenčního jádra autor považuje i příkazy. Ale jen takové příkazy, které slouží k realizaci jiných kompetencí v oblasti motivace, stimulace a kontroly (jelikož oblast plánování a organizování byla plně vyražena).

V kompetenční periférii autor vytváří zásadu, že v případě sporu mezi tím, zda se má jednat o exkluzivní doménu vrchního velitelství či nikoliv, je třeba dát přednost kompetenční konkurenci prostřednictvím zákonné úpravy. Na příkladu § 5 odst. 2 zákona o zajišťování

¹⁷ DIENSTBIER, op. cit., s. 17.

¹⁸ Byť se nejedná o stejnokroj, tak je nutné poukázat na šatník ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Ten se stal i předmětem bizarní přestřelky v Bílém domě. WENDLING, M. How criticism of Zelensky's clothing made it to the Oval Office. *BBC* [online]. 2025 [cit. 10. 6. 2025]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/articles/c1d4r9yvqzpo>

¹⁹ DIENSTBIER, op. cit., s. 97.

²⁰ Ústavní zákon č. 110/1998 o bezpečnosti České republiky. Což autor mohl také opět podložit praxí, např. účastí V. Havla na Bezpečnostní radě státu 29. 6. 1998 (Vojenská strategie České republiky), V. Klause 25. 5. 2004 (Vojenská strategie České republiky), 2. 5. 2011 (Bílá kniha o obraně) nebo P. Pavla 12. 4. 2024.

²¹ KYSELA, J. Stručně k ukládání úkolů Bezpečnostní informační službě prezidentem republiky. *Správní právo*. 2021, č. 3.

obranu České republiky²² uvádí, že jsou pravomoce vlády pro zajišťování obrany státu vázány na stav ohrožení státu nebo válečný stav. Autor poměrně silnými argumenty zdůvodňuje závěr, že je to právě prezident, kdo musí obranu státu zajistit (vydat příslušná opatření) v situaci, kdy sice není vyhlášen válečný stav ani stav nebezpečí, avšak země je fakticky ve válce.²³ V závěru ještě rozebírá výklad objektu vrchního velitelství (ozbrojené síly) a povahu aktů vrchního velitelství a soudní přezkum. Záměrně se nepouštím do analýzy těchto dvou podkapitol, jelikož bych jen popisně zopakoval, k čemu autor došel a s jeho závěry bych bez dalšího souhlasil (což nemá být cíl recenze).

Na **závěr** si tedy tímto dovoluji čtenáře této recenze přizvat k přečtení celé monografie a vyvození vlastních závěrů o Dienstbierově teorii vrchního velitelství v ústavním pořádku. Zdůrazním, že vnímám přínos monografie ve třech rovinách: v první rovině autor přináší hluboké teoretické vymezení, popis historického vývoje a uvádí čtyři komparativní příklady, v druhé rovině autorova monografie přináší komplexní výklad čl. 63 odst. 1 písm. c) Ústavy a ve třetí rovině má monografie až didaktický potenciál sloužit jako metodologické východisko pro výklad ústavněprávních kompetencí (i s mými navrženými úpravami v této recenzi). Právě z této třetí roviny vychází i následující struktura (šestikrokový postup), která je hodna postupu v dalších pracích:

- 1) Teoretické vymezení jako výchozí rámec pro interpretaci práva. Každý výklad ústavní kompetence by měl začínat důsledným teoretickým vymezením – subjektu, objektu, obsahu, rozsahu, významu kompetence v politickém systému a praxe.
- 2) Komparativní přehled vybraných států.
- 3) Historický vývoj a vymezení závěrů pro historický výklad.
- 4) Přiblížení a shrnutí dosavadní doktríny (včetně vymezení sporných výkladových otázek a jejich vypořádání).
- 5) Představení vlastního výkladu, který: i) vychází z teoretického předporozumění, ii) vymezuje autonomní kompetenční jádro jako ústavní instituci s určitým minimálním obsahem, který není možné beze zbytku delegovat nebo zneviditelnit pod zákonnou úpravu a iii) důsledně kombinuje všechny výkladové metody: jazykový, systematický, teleologický, historický a komparativní. Každá metoda výkladu přináší odlišné vodítko a měla by být využita kumulativně, nikoli selektivně.
- 6) A na závěr je nutné oddělení normativní a faktické roviny. Interpretace práva musí pracovat s tím, co z ústavního textu plyne normativně, a tím, co ukazuje praxe.

V monografii je cenná zejména kombinace pečlivého pokrytí relevantní literatury, tematické hloubky a koherentního celku, který se autorovi navzdory rozsahu podařilo udržet. Akademická poctivost se pak odráží i v důsledném citačním aparátu. Mé výtky míří pak primárně na slabé a někdy až absentující odůvodnění postupu (metodologie). Za velký nedostatek považuji osobně absenci jakéhokoliv pokusu o grafické znázornění výsledků, která by čtenáři pomohla se lépe zorientovat (či zpřehlednit) kvantum informací, které

²² Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky.

²³ DIENSTBIER, op. cit., s. 101–103.

monografie obsahuje (např. obsah vrchního velení z teoretického vymezení²⁴, shrnutí komparativních příkladů, shrnutí výkladových sporů v literatuře 1. ČSR apod.). Doporučením autorovi do budoucna mohou být mé výše uvedené poznámky k jednotlivým kapitolám. I přes tyto výtky lze oprávněně uzavřít, že se autor tímto dílem zařadil mezi klíčové odborníky v oblasti ústavněprávního postavení prezidenta republiky v České republice.

²⁴ Rozdělení na: plánování, organizování, přikazování, stimulování, motivování a kontrolu je v zásadě nejpodstatnější část celé práce. V textu se ale ztrácí, jelikož není nikterak zvýrazněna – obzvlášť pak v kapitole 4, kde s ní autor pracuje nejvíce. Shrnutí toho, co bylo zařazeno do kompetenčního jádra, periferie a co bylo vyřazeno, by posunulo přehlednost výsledků o celý stupeň výše.